

La recuperació dels fons judicials

Amb l'abolició de l'Antic Règim, la Constitució de Cadis posava les bases d'un nou sistema judicial. Legislacions posteriors (1835, 1855, 1870, 1907 i 1923) establiran clarament els diversos esglaons dels jutjats municipals, de Primera Instància i Instrucció, Audiències, Tribunal Suprem... Següents reformes (1944, 1974, 1977 i 1985) el portaran als nostres dies.

Les vicissituds històriques, una feble legislació i l'atzar

(canvis de local, incendis...) han fet que la documentació produïda per l'administració de justícia a les nostres comarques no s'hagi conservat tal com voldríem. La província de Girona es repartia –al final del segle XIX– en sis partits judicials: Girona, Figueres, la Bisbal, Olot, Puigcerdà i Santa Coloma de Farners.

Tenim notícies de brutals expurgacions i destruccions de part dels arxius. Per posar un exemple, la secció penal dels

Manuel Aragó

Manuel Aragó
i Maria Turon
amb els seus
set fills.

jutjats de Figueres s'inicia el 1935, a Santa Coloma i Olot, el 1944. La Bisbal i Puigcerdà presenten una situació millor, però també amb llacunes.

Les fonts processals de l'època contemporània han despertat, fins ara, poc interès per part dels historiadors, motivat, sens dubte, per les dificultats d'accés, manca d'inventaris, complexitat de llenguatge, etc. Sortosament, a les nostres comarques, la situació es va normalitzant. Podem afirmar que, bona part de la documentació judicial històrica, es troba en arxius històrics, on han tingut cura de la seva ordenació, classificació i inventariació.

És de suposar que els fons judicials, en poder ser objecte d'estudi, passaran a ser emprats pels investigadors de la història i del dret. La

delinqüència, l'evolució de l'aplicació del dret civil català, la família, les successions, i, en definitiva, la

conflictivitat social, podran ser analitzats.

Voldríem presentar, en aquest article, les possibilitats

que ens ofereixen els arxius dels professionals de la justícia

per omplir

els buits documentals.

Al voltant d'un jutjat de primera instància i instrucció trobem el jutge, escrivans, procuradors, advocats i notaris. Sovint l'ofici ha passat de pares a fills, i fins i tot als néts, i l'arxiu pot esdevenir voluminós.

Darrerament, l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners ha

rebut diverses donacions d'aquest tipus. El 1991 ingressà deu caixes de l'advocat Josep M. Puig Janer (1874-1949), el 1992 lliuraren dues caixes del procurador Josep M. Llavari Iglésies (1939-1974) i, finalment, el 1993, rebien catorze caixes del procurador Manuel Aragó Ros i el seu fill

Josep M. Aragó Turon (1875-1936).

Manuel Aragó Ros, de Girona, s'establí a Santa Coloma de Farners pels volts de 1875.

Casat amb la gironina, ascendent de Brunyola, Maria Turon Horta tingueren set fills: Josep M., Francesc Xavier, Ricard, M.

Pilar, Estanislau, M. Josepa i Montserrat. Vivien al llavors anomenat carrer

Nou, al costat de la casa de l'advocat de Lloret, Manuel Rodés Muñoz.

Entre la seva documentació, de caràcter judicial, hi ha prop de dos-cents expedients que daten de l'últim terç del segle XIX i primer del XX, i de gairebé totes les poblacions de la Selva.

Destaquem, com a mostra, els conflictes amb la companyia de ferrocarrils, la fàbrica de gas a Blanes, les propietats de les aigües a Caldes de Malavella i a Sant Hilari Sacalm, les herències dels indians a Cuba, la segregació de Sant Dalmau del municipi de Brunyola, etc. La conservació del fons privat és providencial, car molts dels expedients no es

conserven a la secció civil del jutjat de Santa Coloma, que s'inicia el 1925.

El fons Aragó també inclou documentació d'associacions locals (estatuts, socis, llibres d'actes), sense oblidar la gestió de les propietats dels hisendats de la ciutat i rodalies (Prat, Albó), i la sèrie de correspondència.

La importància històrica d'aquest tipus de documentació mereix que els hereus d'advocats i professionals relacionats amb el món de la justícia, procurin de facilitar la consulta dels seus documents. La infraestructura pública d'arxius pot ser un bon mitjà per fer-ho.

JOSEP M.T. GRAU I PUJOL

Manuel Aragó i Ros.

